

KRÁNITZ ZSOLT

„Oh, fájdalom...!” A pápai kollégiumi „Jóteköny Egylet” története (1844–1858)

A KORÁBBI ÉVTIZEDEK művelődéstörténeti kutatásainak köszönhetően viszonylag jól ismerjük a XVIII–XIX. századi magyar oktatási intézményekben működő irodalmi diáktársaságokat, melyek fontos szerepet játszottak a felvilágosodás eszméinek terjesztésében, a nemzeti kultúra kialakításában.¹ Az országos szintű áttekintés a Pápai Református Kollégiumban alapított diáktársaságok közül az 1840-ben szervezett *olvasótársaságot*, s a belőle 1841-ben alakult *Képzőtársaságot* mutatta be.² Az újabb kutatások az 1831 után az ún. köztanítók által szervezett *Philadelphia*, s az idősebb diákok által 1844-ben alapított *betegsegélyező egylet*re is felhívták a figyelmet.³ Jelen tanulmány ez utóbbi történetének főlválására tesz kísérletet.

1844 tavaszán alakult a kollégiumi ifjúság soraiban a *Jóteköny Egylet*, mely hat év kényszerzünettel 1858-ig működött. Egyedülálló volt az Egylet, mert más diákszervezetet, amely betegek segélyezését tűzte volna ki céljául, nem ismerünk a Kollégium történetében — bár segélyszervezetek alakultak a század második felében is, de azok szegény diákok tankönyvellátását, illetve pénzügyi segélyezését tekintették feladatuknak. Az „ifjúsági segélyező egylet”-nek csak az 1869–70. tanévben történt megszűnéséről rendelkezünk adatokkal, mivel megszűnése után a szervezet tőkéje a képzőtársulat tulajdonába került.⁴ Évvel egyidőben alakult a jogász segélyegylet, működésének dokumentumai a levéltárban megtalálhatóak.⁵ A fentebb említett egyesületek

¹ BODOLAY Géza: Irodalmi diáktársaságok 1785–1848. Bp., 1963. Uő.: Petőfi diáktársaságai. Bp., 1983. FÜLÖP Géza: A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején és a reformkorban. Bp., 1979.

² BODOLAY 1963. 284–299, 742–747.

³ HUDI József: Pápa szabadalmas mezőváros a reformkorban = „A kényes úrfi s a rongyos baka” Tanulmányok két halhatatlan pápai diákról. (Szerk. Mezei Zsolt). Pápa, 2001. 13–23, különösen 17.

⁴ BORSOS Károly: A Pápai Ref. Főiskolai Képzőtársulat Története 1841–1891. Pápa, 1892. 61. DREL I. 7. n. Képzőtársasági iratok. A pápai ref. főiskolai képzőtársulat jegyzőkönyve 1861–82. „Főjegyző jelenté, hogy az »ifjúsági segélyező-egylet« tőkéjét a képzőtársulatnak ideiglenesen átadta; oly feltét alatt, hogyha még újra virágzásba jőne: köteles a tőkét minden hiány nélkül visszaadni; csakis a kamatokat fordíthatván céljaira.” DREL I. 7. n. Képzőtársasági iratok. A pápai reform. főtanodai ifjúság képzőtársulatának pénztári jegyzőkönyve 1868–1880. A „Segélyegyleti tőkéről I. évi kamat” első bejegyzése az 1869–70. tanév második felében történt elszámolásban, a 109. bejegyzés. Az említett újjáalakulás nem történt meg a későbbiekben sem.

⁵ DREL I. 12. d. Jogász Segélyegylet jegyzőkönyvei, pénztári naplói, iratai. 1869–1885.

a felsőbb tanulók (papnövendékek, joghallgatók) körében alakultak, de léteztek segélyegyletek a gimnáziumi tanulók között is. 1876-ban alakult az első, de erről más adattal nem rendelkezünk.⁶

A következő és már folyamatosan működő ifjúsági segélyegyletet az 1891–92. tanévben szervezték. A Jótékony Egylet másik különlegessége, hogy az Iskolaszék engedélye nélkül végezte tevékenységét. Bármely ifjúsági szervezet létrehozását megelőzte az Iskolaszékhez jóváhagyás végett az Alapszabálytervezet benyújtása. Ennek elfogadása után elnöktanárt is kineveztek az alakítandó szervezet munkájának irányítására és ellenőrzésére. A reformkorban alakult diáktársaságokat politikai tevékenység gyanúja miatt 1836-ban császári leirat betiltotta, az egyházkerület vezetősége azonban tiltakozott azon állítás ellen, hogy az általa fenntartott iskolák falai között „politikai irányú társulatok” léteznének, s erőteljesen hangsúlyozta, hogy még a gyanú árnyéka se merülhessen fel „az illető tanároknak az erre szigorú fölügyelés kötelességükké tétetett.”⁷ Az egylet nem a hivatalos utat választotta.⁸ Nem kért engedélyt, nem hagyták jóvá Alapszabályát, ennek ellenére a Jegyzőkönyv tanúsága szerint csak egyszer került összeütközésbe az Iskolaszékkal.⁹ Titkosnak ennek ellenére nem nevezhetjük, mert az a szervezet, mely aláírási íveket bocsát ki a tanulóifjúság soraiban és professzori pártfogói és támogatói is akadnak, nem titkos. Megtűrtnek tekinthetjük; nem tiltották, de nem is támogatták, teljesen a tagok áldozatkészsége és lelkesedése biztosította működését kilenc tanéven keresztül. Az Egylet munkája 1848 tavaszáig folyamatos volt, az ekkor bekövetkezett történelmi változások és a tanév berekesztése, illetve az oktatás megindulása után következő megtorlások és tiltó rendelkezések megakadályozták további működését. Az újjalakulására csak 1854 őszen nyílt ismét lehetőség.

A „megtűrt” létet az is elősegítette, hogy a beteg diákok ellátásában, gondozásában létező problémákat, hiányosságokat már a felsőbb egyházi vezetés is érzékelte az 1830-as évek közepén, amikor is „a’ collégium kórháza megalapítására, mint szükséges közintézetre” a következő határozatot hozták: „A’ canonica visitatiokor szollitsák fel a’ visitátorok a’ tehetösebb eklelésiákat, és jóltévöket az adakozásra. Tekintetes Morotza Dániel táblabiro ur e’ végre ígért 10 ezüst forintokat.”¹⁰ A felhívás eredménnyel is járt: „A’ tavalyi jegyző könyv 77-dik számja 8-ik pontja alatt indítványba hozattatván a’ Pápai Collégiumi tanulók számára egy kór-háznak felállítása, és az arra való adakozásra a’ jóltévök felszöllittatván, öt esperességekből bėjött 121 forintokat és 44 krajczárokat: Által

⁶ BORSOS Károly: A Pápai Ev. Ref. Főiskolai Képzőtársulat Története 1841–1891. Pápa, 1892. 61.

⁷ A pápai kollégium története (Szerk. Trócsányi Zsolt) Bp., 1981.

⁸ „Elvileg kimondatott, hogy az egylet elnökévé nem professori egyén választassék, mint egyszer határoztatott, mivel a társulat szerény kis köre egyedül a betegek körül forog, ennél fogva keblébe semmi political eszmesurlódások (hol az ifjú tűz könnyen tévutra s meggondolatlan szavakra vezethetne, s hol ezért némi viszsztatartó s fékező tekintélyre volna szükség) nem történnek.” A Jótékony Egylet jegyzőkönyve (a továbbiakban Jegyzőkönyv), 1845. április 20.

⁹ „Az aláírási ívek kibocsátása az iskola szék közbe szólása miatt elmaradt.” Jegyzőkönyv, 1846. június 27.

¹⁰ DREL I. 1.a. Egyházkerületi közgyűlések jegyzőkönyvei. A szilasbálhási közgyűlés jegyzőkönyve, 1836. május 31–június 3. 77. szám.

vette rector professor úr, az elmaradta négy ugymint: a' drégel palánki, komáromi, őrségi és b[első] somogyi esperestségek felszólítottak e' köz intézetnek felsegállítására."¹¹

Az iskolai törvények, melyeket 1836. november 19-től kezdve írtak alá (subscribáltak) a kollégium növendékei, így rendelkezett:

„XXIII. Czikkely. A' betegek ápolásáról.

50.) §. A' megbetegültek az igazgató tudtával, a' fő–iskolai kórházba, vagy szállásaikra vitetvén az orvos, vagy sebész által rendelendő gyógyszerekkel, és egyéb szükségességekkel, ha magoknak pénzök nem volna, a' betegek pénz–tárából megtérítés fejében el láttassanak, ha pedig a' beteg állapotja veszedelmesnek látszanék, annak szülei, gyámja, vagy gondviselője, a' Fő-Oskolai Ellen-Őr, vagy ha kisebb oskolás volna, nyilvános tanítója által, de minden esetben az igazgató tudtával levéllel külön küldöttel is értesíttessenek.

51.) §. Mind a' nagyobb mind a' kisebb tanulók bevételesek alkalmával az egyszer egy a' betegek ápolására szolgálendő tőke alapítása véget 24 xrt¹² az inasok pedig 12 xrt fizessenek."¹³

A létrejött kórházi alap, kórházi pénztár, betegek pénztára¹⁴ a senior felügyelete alatt állt, elszámolását is a seniori számadások között találjuk. Először az 1836–37. tanévben Vály Ferenc seniorságában fordul elő a számadások között.¹⁵ Az első bejegyzés 1837. január 9-én történik. A számadáskönyvből megtudhatjuk, hogy a Kollégiumnak saját orvosa volt a 30-as évek második felében Schininger [Krisztián] seborvos személyében, kinek évi fizetése 12 váltóforint volt. Évente a betegek pénztárából egy-két esetben történt kifizetés a beteg gyógyszerkölségeinek fedezésére — tanári jóváhagyás után — kölcsönképpen, amely kölcsönt a legtöbb esetben még ugyanabban a félévben vissza is fizettek a beteg tanulók.

A tabellák gondos átvizsgálása után kijelenthetjük, hogy az adott időszakban nem történt több haláleset, illetve megbetegedés a tanulók soraiiban, mint korábban. Az egész század folyamán — még a század végén és a XX. század elején is — évente átlagosan 2–3 haláleset történt a Kollégiumban. Nem állíthatjuk tehát azt, hogy a rohamosan romló egészségügyi körülmények, illetve az elhalálozások számának tragikus növekedése indíthatta volna az alapítót. „A Jótékony egyesület eredetének vázolata” zaklatott hangvételű, vádló szavak fogalmazódnak meg benne a társak halálakor tapasztalható részvétlenség miatt.¹⁶

¹¹ DREL I. 1.a. Egyházkerületi közgyűlések jegyzőkönyvei. A kömlödi közgyűlés jegyzőkönyve, 1837. július 5–8. 95. szám.

¹² pengőkrájár, 60 pengőkrájár egy pengőforint

¹³ DREK Kézirattár. O.890. A Pápai Ref. Kollégium felvételi könyve. (Az iskolai törvények megtartására aláírásukkal magukat elkötelezett diákok névsora.) Pápa, 1836–1860.

¹⁴ Ugyanarról a pénztárról van szó, de a különféle elszámolásokban, illetve nyilvántartásokban ezeken a neveken fordul elő. Az egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyvekben mindig kórházi pénztárról vagy alapról beszélnek, a seniori számadások között betegek pénztáraként találjuk.

¹⁵ DREL I. 8. Pápai Református Köztartás (convictus) iratai, Seniori Számadó Könyvek, Számadás Vály Ferenc seniorságában az 1836–37. tanévben.

¹⁶ „Mondhatnánk tán nagy részben kora hunytok okát — az igazán ocsmány részvétlenséget is.” Jegyzőkönyv, A Jótékony Egyesület eredetének vázolata.

A részvétlenség, illetve annak a saját eszközeikkel történő megakadályozása ösztönzött néhány egyébként is tevékeny, környezete iránt érzékeny diákok az Egylet megalapítására. Már e tanév második félévében gyűjtést szerveztek maguk között beteg társaik „megsegelésére”, azok gyógyszerköltségeinek fedezésére és ápolásukra.

A társaság céljaként a beteg tagok ápolását és gyógyítását határozták meg. Tag bárki lehetett az iskola növendékei közül, aki a tagdíjat (részvénydíjat, ahogy maguk a számadáskönyvben nevezték), melynek összege a kezdeti időszakban 30, majd 40 pengőkrajcár, a meghatározott időpontra — a félév kezdetétől számított tíz napon belül — a pénztárnoknál befizette, illetve nevét a kibocsátott aláírási ívekre felírta. Az egylet irányítását héttagú választmány végezte, ide tartozott a három hivatalnok (elnök, pénztárnok, ápoló) és négy másik választott tag. A napi feladatokat: a betegek ellátását, orvos értesítését, gyógyszerek kiváltását, kifizetését ők intézték. E feladatok ellátása során közösen munkálkodtak, de a négy választott tag feladata volt a hivatalviselők havonkénti ellenőrzése is. Ez az ellenőrzés az Alapszabályban meghatározott és többnyire havonként össze is hívott közgyűlés keretében zajlott, a közgyűlésen minden tag részt vehetett. Ezen alkalmakkor számoltak be az előző havi működésről, pénzügyi helyzetről. Az első közgyűlést 1844. november 30-án tartották, akkor alakult az első héttagú választmány is. Addig az egylet irányítását ideiglenesen a következők látták el: elnök Kis Gábor; pénztárnok Pap Dienes; ápoló Krauz Ferenc; jegyző Kozma Sándor. Ekkor határozták el az Alapszabály megalkotását, amit az 1844. december 7-én tartott közgyűlésen olvastak fel és fogadtak el. A szabályszerű egyleti működést ezen időponttól számíthatjuk. Az Alapszabály határozta meg az Egylet célját, a tagok fevételének lehetőségeit, működési keretét.

Az Egylet élén az *elnök* áll, akit szavazattöbbséggel a tagság választ. Kötelessége a havonként tartandó közgyűlést összehívni, azon elnökölni; ha a helyzet úgy kívánja, akkor rendkívüli gyűlést tartani. Feladata az aláírási ívek kibocsátása, a nála jelentkező betegekhez az ápolót rögtön küldeni. Az ő hatásköre a békétlenkedők törlése az egylet soraiból, illetve „a kitörlés fölötti vitatkozást az egyletnek meg nem engedni.”

A *jegyzőt* is az egylet tagjai közül választják. Feladata az iratok rendben tartása, a gyűlések jegyzőkönyveinek vezetése, az elnök meg nem jelenése esetén az elnöki teendők ellátása.

Az *ápolónak* kell az orvost értesíteni, a gyógyszereket kiváltani, a beteg mellé szolgát rendelni, neki is legalább naponta egyszer meglátogatni, súlyos esetben a szülőket tájékoztatni a beteg állapotáról.

A *pénztárnok* vezeti a pénztári naplót, az orvosi rendelvényeket kifizeti, és a választmánynak beszámol a bevételekről és kiadásokról.

Az *orvos* köteles az ágyhoz kötött betegeket naponta egyszer meglátogatni, a fennjáró betegeket megvizsgálni és távollétében helyettesről gondoskodni.

Az egyleti működést igyekeztek szabályszerűvé tenni, ezért az 1846. december 14-én tartott közgyűlésen elhatározták pecsét készíttetését. Rövidesen azonban úgy látszott, hogy törekvésükben a pénzhiány megakadályozza őket. Ezután váratlanul, de nagy örömeikre, jelentkezik „egy, magát meg nevezni nem akaró nemes lelkű egyén”, aki saját költségére vállalja a pecsét megcsináltatását. Döntés születik, hogy a pecsétnyomó felirata „A' Jótékony Egylet!” legyen. Az 1848. január 5-én tartott közgyűlé-

sen jelentette az elnök, hogy a pecsét elkészült; készítettőjének, Hollosy Jánosnak jegyzőkönyvileg köszönetüket nyilvánítják.¹⁷

A taglétszám alakulását a pénztári jegyzőkönyvből, a befizetett részvénydíjak számából állapíthatjuk meg.

Tanév	Taglétszám
1844–45. II. félév	33
1845–46. I. félév	55
1845–46. II. félév	43
1846–47. I. félév	74
1846–47. II. félév	32
1847–48. I. félév	49
1853–54. II. félév	27
1854–55. I. félév	35
1854–55. II. félév	9
1855–56. I. félév	62
1855–56. II. félév	22
1856–57. I. félév	36
1856–57. II. félév	37
1857–58. I. félév	25
1858–59. I. félév	18

Láthatjuk, hogy átlagosan 30–40 tagja volt a társaságnak, amely a kor átlagos diáklétszámához (180 fő)¹⁸ viszonyítva jelentős, tehát a felsőbb tudományokat hallgató diákok egynegyedének figyelmét tudták céljaikra irányítani.

Az egylet nem csak a tagok által befizetett részvénydíjjal rendelkezett, hanem az iskolából kikerült végzett diákok, sőt tanárok is nyújtottak támogatást az egylet céljainak megvalósításához.¹⁹ Több, falusi tanítónak lett volt tag tanítósága idejére is

¹⁷ Jegyzőkönyv, 1846. december 14. — pecsét készítésének elhatározása. Jegyzőkönyv, 1847. február 23. — pénz hiányában lemondanak róla. Jegyzőkönyv, 1847. november 14. — a „nemes lelkű” ismeretlen ajánlata, döntés a feliratról. Jegyzőkönyv, 1848. január 5. — a pecsét bemutatása, köszönet.

¹⁸ 1844/45. tanév: 192 fő, 1845/46. tanév: 176 fő, 1846/47. tanév: 185 fő. DREK. A Pápai Ref. Főiskola Értesítői.

¹⁹ A Jegyzőkönyv végén található „A' Jótékony Egylet pártfogói:

- 1.) *Tekintetes Bocsor István tanár Úr neje*, — az egylet keletkezésének ajánlott évenként 2, két pengőforintot. Ez összeget 1845, 1846, 1847-ről Kutasi Ferencz pénztárnoknak egyszerre 6, hat pengő forintot nyár utó 20. 1847. le is fizette.
- 2.) *Tatay Sámuel 1845/6 főiskolai senior adott az egyletnek 1, egy pengő forintot*, — 's ez összeget évenként jövedőre is megajánlta.
- 3.) *Parragh Gábor kömlödi tanító 1845/6–1847/8-ig évenként 1, egy pengőt ajánlott az egyletnek.*
- 4.) *Csonka Ferencz 1846/7–1848/49-ig győri tanító tanítósága alatt évenként 1, egy pengő forintot ajánlott.*
- 5.) *Barthalos Mihály 1844–47-ig csepji tanító ezen hivatala alatt évenként 1, egy pengő forintot küldött az egyletnek.*
- 6.) *Kiss Gábor ur az 1847-d évi tavaszutó 30-án tartott rendes ülésben, a' főiskola elhagyása után évenként 2, két pengő forintot ajánlott az egyletnek.*

vállalta évi egy forint fizetését (Csonka Ferenc, Barthalos Mihály, Parragh Gábor; Kiss Gábor, Nagy Gedeon és Nagy Sándor évi 2 forintot). Györfi Endre ajánlata évi 4, Németh Sámuel volt ápoló alumnumának egy részét ajánlotta fel, Czibor József 100 forint évi kamatát ajánlotta. Az egyesület működésének virágkorában (1845–48) figyelmet fordítottak a pártfogók levél útján történő tájékoztatására, és az ajánlatok beérkezésére is. Az újjáalakulás után az egyéb problémák mellett gondot jelentett az is, hogy az ajánlott összegek nem érkeztek be; az ajánlattevő, de nem fizető tagokat levélben utasították igérvényeik befizetésére.²⁰ Jelentős eredménnyel ez a felszólítás sem járt, az ajánlatok továbbra sem érkeztek meg, „e bünös indolentiáért az egyesek méltán megérdemlik a kárhozatást.”²¹ Akadt olyan diák, aki könyvek adományozásával próbált az Egyesületnek segítséget nyújtani.²² Az eladásukból befolyt összeget, 1 forint 38 krajcárt tett ki.²³ Tanárok is figyelemmel kísérték és támogatták az egyesület működését. Bocsor István felesége évi két forintot, Székely Béla tanár is 1 forint támogatást nyújtott.²⁴ 1847. tavaszán a Szavalati Estélyre szedett pénzből 2 forint 47 krajcárt adt át az egyesület céljaira Kiss Gábor elnök, a Szalai Károly temetésére gyűlt összegből 2 forint maradékot juttat az Egyesület pénztárába Kotasz István.²⁵

Az Egyesületnek saját orvosa van, Pserhoffer Sámuel²⁶ személyében, akit 1845. júniusában megerősítenek tisztségében. Elhatározzák, hogy az egyesület tagjai csak a saját orvossal gyógyíthatják magukat, más orvos költségeit nem fizetik ki, de a más orvos által felírt gyógyszerek költségeit megtérítik.²⁷ Az orvos személye körül 1847-ben problémák vetődnek fel. A betegek panaszkodnak Pserhofferre, mondván, hogy ő többszöri hívás után sem látogatja meg őket. A választmány azonnal dönt, bizottság útján felkéri Deutsch Jánost a betegek további gyógyítására, illetve közli Pserhofferrel a döntést.²⁸ Ő a döntés elfogadása mellett bizonyítani kéri a vádat, mert az rá nézve

7.) Nagy Gedeon úr az 1854-ik Nyárhó 23-án tartott rendes ülésben a jövő 1854/5 iskolai évtől számítva, évenként 2, az az két ezüst forintot ajánlott az egyesületnek.

8.) Nagy Sándor úr ugyan akkor, 's ugyan azon ajánlatot tette.

9.) Fehér Péter úr szinte évenként egy pengő forintot igér.

10.) Czibor József úr 1856/7 iskolai évtől számítva ajánlotta a jótékony egyesületnek, mind addig míg az egyesület ezen név alatt létezik, évenként 100 v[áltó]ff[orint]nak törvényes kamatát.”

²⁰ „A' kik az iskolából távozásuk után, az egyesület felsegíllésére ajánlottak, de még eddig nem adtak, levél által fognak tudósítani.” Jegyzőkönyv, 1856. július 18.

²¹ Jegyzőkönyv, 1858. március 1.

²² „Koller ur II. kötet Cicerót, II.(két) kötet Tacitust 's I. kötet Justinust ajándékozott a társaságnak.” Jegyzőkönyv, 1846. április 6.

²³ „Koller György által ajánlott Tacitus eladatván, fizettek érte 48 krajcárt.” Számadókönyv, 1846. december 21. „Vida Lajos megvett 2 [arab] Cicerót és Justinust 50 krajcárért.” Számadókönyv 1847. november 13.

²⁴ Jegyzőkönyv, 1847. november 14. Számadókönyv, 1847. november 13.

²⁵ Jegyzőkönyv, 1847. március 17. és Számadókönyv, 1847. március 17.

²⁶ A zsidó származású Pserhoffer (Pserhofer) Sámuel (1802–1879) 1831-ben Bécsben szerzett orvosi diplomát, később Pápa város tisztiorvosává nevezték ki. Több tudományos művet is írt. Vö. SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái XI. Bp., 1906. 202.

²⁷ Jegyzőkönyv, 1845. június 26.

²⁸ „Többek által elő adatván az egyesület eddigi orvosa tekintetes Pserhoffer Dávid [helyesen: Sámuel] úrnak az egyesület betegeskedő – 's így minden – tagjai iránti hideg részvétlensége, mellyet betegeink többszöri hívása utáni meg nem látogatásával mutatott ki: egy választmány, mellynek tagjai Kovács Benő és Györfy Endre, neveztetett ki, melly választmány adja tudtára az említett orvos úrnak, hogy helyette az egyesület más orvost választ; 's egyzerszemszind megbízott ezen választmány a' köz akarattal elválasztott új orvost, tek[intetes] Deutsch János urat

sértés.²⁹ A választmány átgondolja elhamarkodott döntését és az addigi orvost kéri az együttműködés folytatására.³⁰ Ekkor határozzák el azt is, hogy az orvos „fizetése — annyi, a’ mennyi — év végén történjék.” Addig félévenként fizették az orvost. Nem volt vele pontos megállapodás a fizetés nagyságáról, hanem az Egylet saját belátása alapján ajánlott először 5, majd tíz forintot évente, az újjáalakulás után pedig 3, majd 4 aranyat.³¹

A gyógyszerésszel — akit névszerint egyszer sem említenek — megállapodnak abban, hogy mivel az Egylettől tekintélyes évi jövedelemmel rendelkezik, ami biztos bevételi forrása lesz a következő években is, a gyógyszerek árát év végén egy összegben egyenlítik ki. Korábban ugyanis először a beteg, majd az ápoló ment a receptekkel és azonnal fizetett. Az új elszámolási rendszerből „az egyletre az a’ haszon háramolnék, hogy elnök írására minden pénz nélkül is meg kapnák a’ gyógyszert, de meg nem kellene annyi pénzt haszontalanul hevertetni.”³²

Nem is hevertették a pénzt „haszontalanul”, már működésük második évében a meglévő pénz egy részét a városnál helyezték el éves kamatra.³³ A takarékpénztárban lévő összeg 1847 végéig 80 forintra gyarapodott, amit ekkor onnan kivettek és kölcsön adtak abból 60 pengőforintot Györfi Endrének, 20 pengőforintot pedig Csizmazia Sándornak.³⁴

A betegek gyógyítását csak a tanév folyamán végezték, a szünetek idején senkit nem gyógyítottak. Ha valaki a szünet idején betegedett meg, és otthon kezelte magát, annak gyógyszerköltségeit kifizette az egylet, de az otthoni orvosra fordított költségét nem. A számadókönyvben feltüntetett kiadások a gyógyszerek árát és az orvos éves fizetését tartalmazták, ritkán találunk kifizetéseket más címszó alatt. Két esetben flastromért, egy esetben érvágásért fizettek.³⁵ Fürdésre az egylet által elfoga-

felkérni, betegeknek ezután gyógyítása, 's vele – az egylettől félévenként adandó rendes fizetés felől egyeszkedni –” Jegyzőkönyv, 1847. június 30.

²⁹ „...de minthogy ő betegekhez többszöri hivatás utáni meg nem jelenéssel vádolatott, ezt mintegy sértésképp véve, a’ vád okait nem fogadja el, sőt bebizonyíttatni kéri, mivel az ő és családja tudtával jótékony egyleti beteghez már régóta hivatva sem volt.” Jegyzőkönyv, 1847. július 31.

³⁰ Jegyzőkönyv, 1847. november 14. és Jegyzőkönyv, 1847. december 1.

³¹ Pserhoffer egy beteg előtt úgy nyilatkozott, hogy „ő meg fog elégedni bármilyen csekély pénzmaradékkal, s inkább becsület s közhaszon tekintetéből, mint pénzérdekből működik egyletünk betegei körül”, de határozatott, hogy „a mennyit csak lehet, mind e mellett is fizetni fogunk e nemes emberbarátnak.” Jegyzőkönyv, 1845. június 26. A fizetés nagyságára: „Tekintetes Pserhoffer orvos urnak az egylet által meghatározott 4 db. cs[ászár]i k[irályi] arany per 5 p[engő]f[orin]t” fizettetett. Számadókönyv, 1856. július 28.

³² Jegyzőkönyv, 1848. január 5.

³³ „...az egyletnek Pápa városánál 5-ös kamaton levő 31 for[int] 9 krajcár pengőről adós levele felolvastatott és pénztármokunknak általadatott.” Jegyzőkönyv, 1845. november 19.

³⁴ Jegyzőkönyv, 1847. november 14. A kölcsönök ügye legközelebb az újjáalakuló Egylet első közgyűlésén, 1854. április 4-én került terítékre. Kiss Gábor közölte a megjelent tagokkal, hogy időközben Csizmazia Sándor hozzá megküldte a pénzt kamatokkal együtt, összesen 30 pengőforintot. Györfy Endre viszont elesett a szabadságharcban, ezért adóssága ügyében a következő határozatot hozták: „Tekintetes Boecsor tanár úr, mint Györfy Endrének 60 p[engő]f[or]t[í]ny adósságát illetőleg kezes, míveli irat szinte a jegyzőkönyv mellé van csatolva, oda nyilatkozott, hogy ha az elvérzettnek szülői az egylet felszólítására eleget nem tennének: ő az egylet kárát nem fogja akarni.” Levelet is küldtek a szülőeknek, de a válasz elutasító lehetett, mert az 1856. július végén tartott közgyűlésen határozatot hoznak, hogy a Györfi-féle adósság rendezését a „végszükség idejéig” felfüggesztik.

³⁵ Számadókönyv, 1846. március 7.

dott kezes adóslevele mellett kölcsönöztek csak pénzt, mivel az „*privátháznál is megtörténhetvén.*”³⁶ Őt esetben történt ilyen címen kifizetés.³⁷ Az orvos nem csak gyógyszereket írt fel a betegeknek, hanem jobb étkezés biztosítását is próbálta elérni a gyorsabb gyógyulás reményében.³⁸ Az egyesület tagjain kívül ingyen gyógyították az itt megbetegedő suplicánsokat is.³⁹

A szabályokat azonban nem tudták következetesen érvényesíteni. Kezdetben az okozott problémát, hogy a betegek akkor is kérték orvosi költségeik megtérítését, mikor otthon, illetve akkor is ha Pápán, de nem az Egyesület orvosával kezeltették magukat. Tettüket azzal indokolták, hogy nem tudják, ki az Egyesület saját orvosa. Ezeket a kéréseket kezdettől fogva nem elutasították.⁴⁰ Az orvos 1847-ben kéri és meg is kapja az egyesület névsorát, mivel a nem részvényesek visszaéltek a társaság nevével azt állítván, hogy az Egyesület tagjai közé tartoznak.⁴¹ A diákok leleményessége azonban nem ismert lehetetlent. Az orvosnál ezentúl valamely egyesületi tag nevében mutatkoztak be, s így ingyenes kezelésben részesültek. Az Egyesület nem akarta lejártni nevét jól bevált orvosa előtt, ezért határozatot hoztak, hogy az ápoló, ki ismeri a tagokat, személyesen kíséresse őket az orvoshoz, így garantálni tudják előtte a betegek egyesületi tagságát.⁴² Hasonló visszás állapot alakult ki a gyógyszerek kiváltása esetében is, miután meggyeztek a gyógyszerésszel az évvégi, egy összegben történő fizetésben. Ezután már nem egyesületi tagoknak is lehetőségük nyílt arra, hogy receptjeiket a társaság számlájára kiváltásák. Kénytelenek voltak olyan határozatot hozni, hogy minden receptet át kell adni az ápolónak, és csak ő személyesen válthatja azokat ki.⁴³ Az illetéknél csalások, visszaélések mellett gondot okozott az is, hogy a beteg tagok nem tartották be az orvosi utasításokat.⁴⁴

A legnagyobb problémát azonban nem ezek okozták az egyesület életében, hanem az érdektelenség. „*Oh, fájdalom, hogy az ifjuság ily hanyag részvétellel, 's könyelmű megfele-*

³⁶ Jegyzőkönyv, 1845. november 19.

³⁷ Számadókönyv, 1847. január 23., 1847. március 17.

³⁸ „*Kiss Jánosnak két ízben téjre 4 krajcár.*” Számadókönyv, 1846. augusztus 15. „*Petróczy Lajosnak lenmagkásáért jan[uar] 30-án 4 1/2 krajcár.*” Számadókönyv, 1848. dátum nélkül, januári elszámolás. „*Tek[intetes] Pserhoffer úr szinte jelen levén a' gyűlésen, azon nézetet adá, miszerént jó volna, ha a' betegek számára rendes koszt béreltetnék valahol, de e' véleményre még semmi nem határozatott.*” Jegyzőkönyv, 1856. február 4.

³⁹ Jegyzőkönyv, 1846. december 14. „*Horváth Jánosnak a pataki supplicáns orvosságára 34 krajcár.*” Számadókönyv, 1847. november 13.

⁴⁰ Az első ilyen értelmű rendelkezést már 1845 júniusában meghozták: „*Szóba jöven, vallyon híhat e a beteg, mást is, mint az egyesület orvosát, tán olyat, kihez nagyobb bizalma volna? határozatott: igen is bárkit híhat a beteg orvosát, de ennek — ha t[udni]l[lik] nem az egyesület orvosa — az egyesület fizetni nem fog.*” Jegyzőkönyv, 1845. június 26.

⁴¹ Jegyzőkönyv, 1847. november 14.

⁴² „*Az ápolónak kötelességévé tetetett a beteggel az orvoshoz személyesen elmenni, hogy — mint mult évben is fájdalommal kénytelenítettünk tapasztalni — a személye általi csalása, bitortlása egyesületünknek elhárításék; az ápoló megjelenése igazolván azon egyén részvényes voltát az orvos előtt.*” Jegyzőkönyv, 1856. november 9.

⁴³ „*A' recepteket csak maga ápoló úr fogja a' gyógyszerertárba vinni.*” Jegyzőkönyv, 1855. november 7.

⁴⁴ „*A' gyógyítás alatt levő tagokra nézve [határozatott]: hogy senki az orvos által rendelt életmódot meg ne szegje, mert különben a' gyógyítás maga költségén teendő, már az első rajtkapás esetében is.*” Jegyzőkönyv, 1855. november 7.

kezéssel viseltetik ön intézményei iránt.⁴⁵ Ez a mondat Czibor Mórtól származik, aki az egylet utolsó jegyzője, tisztségviselője, tagja volt, mint 1858. július végén írja: „2-dik félévben tagok nem lévén, az egyletnek semmi működésiköre nem volt. Az egyes hivatalnokok jegyző kivételével az iskolából távoznak, az egylet képviselőjéül csupán maga jegyző maradt, őt illetvén jövőre életre hozni a már haldokló egyletet.” A jegyzőkönyvben ez az utolsó bejegyzés, az Egyletet nem sikerült életben tartania.

Szólnunk kell még az Egylet kiemelkedő vezetőiről, akik — mint már említettük —, a Kollégium életének egyéb területein is jelentős szerepet játszottak; közülük sokan nemcsak diákként, hanem tanulmányaik befejezése után tanárként is meghatározó egyéniségek lettek az iskolának. A legmagasabb iskolai tisztséget, a seniorságot⁴⁶ viselték: Kis Gábor (1846/47), Kovács Benő (1847/48), Nagy Gedeon (1853/54), Kerecsényi János (1855/56), Héjas Pál (1856/57), Czibor Mór (1859/60). Publicus praeceptorok (köztanítók)⁴⁷ voltak: Kiss János (1844/46), Kis Gábor (1844/45), Nádasdy György (1845/46), Csonka Ferenc (1845/46), Baráth Ferenc (1846/47, 1847/48), Vály Lajos (1846/47), Kovács Benő (1846/47, 1848/49), Györfi Endre (1847/48), Kutasi Ferenc (1847/48), Csizmazia Sándor (1847/48, 1848/49, 1849/50). Énektanárokat, akik egyúttal a Cántusnak is vezetői voltak, találunk a soraikban: Csonka Ferenc (1844/46), Csekő Gusztáv (1854/58).⁴⁸ Tanárként a Képzőtársaság elnöki tiszttét Baráth Ferenc töltötte be 1861-ben, január és november között. Alelnökök voltak diákként: Györfi Endre, Csizmazia Sándor (1847/48); Peti József (1853/55); Kerecsényi János, Héjas Pál (1855/56); Czibor Mór (1858/59).⁴⁹ Kérdemelték a megtiszteltetést, hogy műveiket beírhatták az Érdemkönyvbe: Kozma Sándor, Kiss Dienes, Vály Lajos, Vecsey Sándor, Kis Gábor, Szeberényi Lajos, Györfi Endre, Kutasi Ferenc, Kis János, Pap Gábor⁵⁰, Peti József, Czibor Mór, Héjas Pál.⁵¹ Tanulmányaik befejezése után a Kollégiumban tanítottak: Kis Gábor (1851/53: gimnáziumi tanár; 1853/58: előadó a dogmatikai tanszéken), Kiss János (1854-től a Teológiai Akadémia rendes tanára; 1856/58: az egyháztörténelmi tanszéken, 1858/99: a dogmatika előadója), Baráth Ferenc (1853/67: gimnáziumi tanár), Peti József (1856/57: gimnáziumi tanár).⁵²

A kiváló egyéniségek közül is ki kell emelnünk „az Egylet atyját”, Kis Gábort. Megalakuláskor az ideiglenes elnöki tisztségben találjuk, majd évekig (a legsikeresebb években) az elnöki teendőket is ellátta. Csak kollégiumi tanulmányai befejezése

⁴⁵ Jegyzőkönyv, 1857. november 30.

⁴⁶ „A seniorsok rendszeren a végzett, praeceptorágot, contrascribaságot viselt, deákok sorából választattak.” Lásd. MOKOS Gyula: A dunántúli evang. reform. egyházkerület pápai főiskolájában működött publicus praeceptorok névsora. Pápa, 1891.

⁴⁷ Praeceptor: a felsőbb rangú intézetekben, az alsóbb osztályok évről-évre változó tanítóinak címe, publicus jelzővel ellátva, megkülönböztetésül az ily intézetekben gyakori privatus, azaz magántanítóktól. ZOVÁNYI Jenő: Magyarországi Protestáns Egyháztörténelmi Lexikon. Budapest, 1977. 486.

⁴⁸ KIS Ernő: A dunántúli ev. ref. egyházkerület pápai főiskolájának története 1531–1895. Pápa, 1896. 322. MOKOS i.m.

⁴⁹ BORSOS Károly: A pápai ev. ref. főiskolai képzőtársulat története 1841–1891. Pápa, 1892.

⁵⁰ Később (1874–1895) a Dunántúli Egyházkerület püspöke.

⁵¹ DREK Kézirattár O.155.df. A Pápai Református Képzőtársulat Érdemkönyve. Pápa, 1841–1855.

⁵² KIS 1896. — Pápai Pedagóguslexikon (Főszerk. Tungli Gyula), Pápa, 1997. Kis Gábor életére még: Nekrológ = Dunántúli Protestáns Lap, X. évf. 32. szám. (1899. augusztus 6.)

miatt hagyta el a társaságot, de távozta után is segítette az egyesületet. Az újjáalakuló közgyűlésen már tanárként egyengeti az Egylet életét, segíti a munka zavartalan folytatását. Vállalja, hogy mindenkor megjelenik az üléseken, hogy senkinek kifogása ne lehessen azok ellen.⁵³ A kényszerű szüneteltetés idején az Egylet pénztét őrzi, az adósok is neki küldik meg tartozásukat.⁵⁴ Újabb távozását az iskolából végérvényesen megsynyli a társaság, tagok hiányában megszűnik tevékenysége.

A közöny, „az igazán ocsmány részvétlenség” volt a legfőbb kiváltó oka az Egylet létrejöttének és megszűnésének is. Azért alakították társaságukat, hogy tevékenyen harcoljanak ellene, de maguk közül sem tudták örökre száműzni. Az 1840-es évek közhangulata,⁵⁵ kiemelkedő tanár-⁵⁶ és diákegyéniségek sora indította útjára a fentebb vázolt társaságot, amelynek mint Egyletnek az élete 1858-ban befejeződött, de szellemisége, mint a későbbiekben alakult jótékonyági egyesületek példája mutatja, nem veszett ki a Kollégium hallgatóiból.

Pserhofer Sámuel (1802–1879)

⁵³ „Végre tiszt[ele]t Kiss Gábor tanár úr azt is megígérte, hogy az egylet tartandó gyűlései mint ilyenek ellen senkinek kifogása lehessen: azokon minden időben szívesen meg fog jelenni.” Jegyzőkönyv, 1854. május 4.

⁵⁴ Csizmazia Sándor neki küldte meg a 30 pengőforintot, amivel tartozott. Jegyzőkönyv, 1854. június 15.

⁵⁵ „Az egyesületek fontosságát és üdvös hatásait az emberi nem és polgári társaság úgy szellemi, mint anyagi érdekeinek előmozdítására minden civilizált nemzet érzi és tapasztalja. A társas viszonyok jelen állapotában azok nélkülözhetetlen tényezőivé lettek a haladásnak.” Idézi Lukács Móríc 1847-ben írt szavait: Magyar liberalizmus (Vál. Tökéczki László). Bp., 1993.

⁵⁶ „Így távolabb bocsátván növendékemet magamtól, elkezdéné a szabad akarat szülte cselekvéseit, botlanék számtalanszor, csalatkoznék hűveknek vélt barátáiban, elhagyná reménye, ...küzdene a világgal, melyet még csak kevéssé ismer, ... de minden bajából még erősebb önállást víván ki magának jól képzett lelke, a társaságban hasznos tag lenni, a közjó előmozdításán ... munkálkodni, reményilem, éspedig okosan reményilem, soha meg nem szűnnék.” Tarczay Lajos szavait a nevelés céljáról idézi: A pápai kollégium története. Pápa, 1981. 182.

FORRÁSOK⁵⁷

1.

A „Jótkony Egylet” eredetének vázlota

Egy nemzetnek szintúgy mint egyes embereknek céljai vannak, s ezeknek való-síttására eszközök kerestetnek fel a mindenség tár chaosából, ha a nép a tespedés szennyes párnáin nem akarja átt fetrengeni éveit. Így létesültek világ kezdetétől az ezer meg ezer annyi címmel nevezett társaságok így tették nagygyá a honfiak hazájukat, hogy a közös anya véd szárnyai alatt a nemzet boldog lehessen. Egyesek s többek lelkesülve áldozák javaikat a köz haszonra, s bár nekük is halni kellett azért, de nevék a halhatatlanság tábláján örök betűkkel iratának fel. A közjóért hön dobogó keblek veték meg alapját ennek a kis egyletnek is, melynek eredete egyszerű vázlatát festendi tollam; s bár szomorú emlékek fűződnek azon napokhoz, melylyekben e társulat egyeseinek eszméjében meg villant ennek aláhúzása: még is édes örömmel telnek el kebleink, ha jövődöben — csekély áldozatainknak — csak leg parányibb sikerét is szemlélhetjük.

Éltünk utolsó barátja a fagyos „halál — mint egy nagy költő meg jegyzi — meg látogatja a nagyok palotáit egyaránt a szegények gunyhaival”, s a halandó ember átt költözendik ama más hazába, hol még álmat szunnyadja át a hit reggeléig. — Folyó év tavaszán ezen főiskola falait is meg látogató a fagyos vendég, s nem egynek közölünk szeretett barátait szállítá magához, kiknek sírhalmán az enyészet üt fel sátorát, s bár könnyeink elhultak a hamvadt rokonokért: nem nyílnak meg sírgödreik, hogy kebleinkre szoríthatnánk őket annyi sóhajaink után. Néma fájdalommal ismer-ték meg az egyesek azon fekete részvétlenségét az illetőknek, mellyel fogadák a nagy reményű áldozatokat halottas ágyaikon, s midőn a dúló vész nem szünt meg dühöngeni s csekély idő alatt közölünk annyian sírba szállának, annélkül hogy elte-mettük volna velök együtt kísérfőjüket, mondhatnátok tán nagy részben kora hunytok okát, az igazán ocsmány részvétlenséget is; meg pendült eszméje ezen kis társaság-nak, melly "jótkony egylet" cím alatt az egyesek múlt iskolai félévben 6 pengő xr, most pedig egész éven átt 1 for[int] pen[gő] tagsági díjjainak lefizetéséből fel telt öszvegen a meg betegedett tagokat ápolni, magának szent köteletségéül fogadá. Célja tehát ezen egyletnek — mint mondánk — a meg betegedett tagokat egy a tagok közül „ápolói” címmel választott egyén által gyógyíttatni egészségök helyre álltáig. Vannak egyébiránt más tisztviselői is ezen kis egyletnek ú[gy] m[int] az elnök, ki a rendes és rendetlen ülésekben elnököl, az ápolót felleb említénk, pénztárnok ki az egylet begyült öszvegen kezdí, s a jegyző ki a társaság működéseit jegyző könyvileg vezeti, s ezek mind szavazat többséggel választatnak az egyes tagok által, akivé lehet mindenki tekintet nélkül, ha a rendes tagsági díjt egész évre 1 for[intot], fél évre pedig 30 xr pengőt le füzette.

A múlt iskolai félévben elnöke volt ezen kis egyletnek Kis Gábor, ápoló Krauz Ferencz, pénztárnok Pap Dienes, jegyző Kozma Sándor. A tagok nevei e követke-zők: Balogh Gábor mk.

⁵⁷ A forrásokat a Jótkony Egylet jegyzőkönyvéből válogattuk.

2.

**A' dunántuli egyházkerületi ref. főiskolában alakult
jótékony egylet alapszabályai.****I. Célja**

Az egylet beteg tagjainak a minden tagtól fél évenként bizonyos mennyiséggel szaporított összegből ápolása 's gyógyítása.

II. Munkaköre

Egy a' tagoktól szavazott többséggel választott egyén elnöklete alatt minden hó elején gyűlést tart, melyben a' közelebbi gyűlés végzéseit a tagok közül szó többséggel választott jegyző felolvassa a közvetlen elmúlt havi kölcségekről az alább meg nevezendő számadoltató választmánytól számot vesz, 's az elő forduló bajokat minden tagnak szabad bele szollásával orvosolja.

III. Tagok

Tagja lehet minden a' főiskolában tanuló ifju, ki a fél évenként 30 pxrt tevő részvény díjt az iskolai félév kezdetétől számítandó határ idő alatt, – nevét valamely alá írási ivre felírván – megfizeti.

A' kik pedig el késnének, megjövetelek napjától számítandó szinte 10 nap lefojta alatt a pénztárnoknál a részvény díjt lefizethetik, nevöket a nála levő jegyző könyvbe saját kezökkel vagy legalább szemök láttára be írván vagy be iratván. Kötelességök az egylet jótékonyágával élni akaróknak magokat az elnöknel jelenteni, v[agy] jelenteni. Ha pedig valakire az elnök d pont alatti jogát alkalmazná, a részvét díj ismét lefizetésével be léphet.

IV. Hivatalnokok

1. Az egylet tagjai által szavazat többséggel választott elnök jogai 's kötelességei.

- a.) Az általa minden hó elején hirdetendő gyűlésben elnökölni, sőt a körülmény ugy hozván magával rendkívüli gyűlést is hirdetni.
- b.) Minden fél év kezdetével 10 nap levén a fizetési határ idő, mind a felsőbb, mind az alsóbb iskolákban több alá írási ivet kibocsátani, 's a 10 nap után eső legelső szombaton gyűlést össze hívni, az alá írási ivekről számolni 's hivatalnok választást tartani.
- c.) A' nála írásban v[agy] élőszóval magát jelentett beteghez az ápolót rögtön küldeni.
- d.) A zavarok eltávoztatása tekintetéből a kelletlen vitatkozásoknak végét szakasztani, a még ismeretlenkedőket az egyletből kitörlni s a kitörlés fölötti vitatkozást az egyletnek meg nem engedni.

2.) Az egylet tagjai közül szavazat többséggel választott jegyző jogai s kötelességei.

- a.) Ha az elnök az iskolai fél év kezdete határ idejére meg nem jelennék, az elnök b.) pont alatti tiszteit végre hajtani, 's ha még tovább is késnék v[agy] betegeskednék, gyűlést tartani, melyben ő elnököl maga helyett jegyzőt nevezvén ki.
- b.) Az egyeslet irományait, gyűlései végzéseit az e végre rendelt könyvbe feljegyezni, 's ezeknek híven gondját viselni.
- 3.) Szinte az egyeslet tagjai közül szavazat többséggel választott ápoló jogai 's kötelességei.
Az elnök fel szólítására a beteget rögtön meglátogatni, az egyeslet által ki jelelt orvost el hívni, az orvosi rendelményeket meg hozatni, árukat a gyógyszerárustól vett nyugtatván mellett ki fizetni, a szolgálak gondviselőjétől a beteg mellé szolgálát kérni, a beteget legalább naponként egyszer, de többször is meg látogatni, s ha nagyon rosszul volna felőle szülőit tudósítani, a számadoltató választmány előtt a számadoltatáskor meg jelenni, s nyugtatványaira kivett pénzről számolni. Mely hűséges fáradságáért fél év végén, ha a maradt összegből kitelik 2 p[engő] f[orint]-al jutalmaztatik. Egyéb iránt az egész ügy lelkiesméretes buzgalomba ajánltatik.
- 4.) A' pénztárnoknak, ki szinte az egyeslet tagjai közül szavazat többséggel választatik:
- a.) Az aláírási ívekre fizetett tagok neveit 's adományozását a bevételek sorába egyenként beírni.
- b.) Az ápolónak nyugtatvány mellett az orvosi rendelményekre pénzt adni.
- c.) A' számadoltató választmány előtt a számadáskor megjelenni, 's a pénztári bevételek- 's kölcségekről számot adni.
- 5.) Az egyéb hivatalnokok módjára választott 4. tagu választmány kötelességei: az elnök jelenlétében a pénztárnok és ápolótól minden hó végén számot venni, mely eljárásról a havonként tartó gyűlésben az elnök jelentést tesz.
- 6.) Az egyesletnek fél évenként tehetségéhez mért díjért fogadott orvosa kötelességei:
- a.) a beteget naponként legalább egyszer meglátogatni, kivéven a fenn járó beteget, kik magok tartoznak az orvoshoz elmenni, távol létében helyettést rendelni.
- 7.) Tudomásul vetetik, hogy ha a felgyógyult részvényes, a vett segedelmet csak mint előlegezettet tekinti, azt a pénztárnoknál megtekintheti, különben erre kényszeríteni senkit sem szabad.

A JÓTÉKONY EGYLET TISZTIKARÁNAK ARCHONTOLÓGIÁJA
(1844–1856)

VÁLASZTÁS IDŐPONTJA	ELNÖK	PÉNZTÁRNOK	ÁPOLÓ	JEGYZŐ	VÁLASZTMÁNYI TAGOK
Dátum nélkül	Kis Gábor	Pap Dienes	Krauz Ferenc	Kozma Sándor	
1844. nov. 30.	Kis János	Konkoly Márton	Vörösmarty József	Kis Dienes	Baráth Ferenc Gaal Péter Kis Gábor Vecsey Sándor
1845. ápr. 20.	Krauz Ferenc	Kis Gábor	Vörösmarty József	Horváth Károly	Szeberényi Lajos Vörösmarty József Szathmáry István
1845. ápr. 28.					Kis Gábor Kis János Kis Pál Nádasdy György Pálffy János
1845. május	Kis Gábor	ideiglenesen az elnök tölti be	Vörösmarty József	Horváth Károly	Szeberényi Lajos Szente János Szathmáry Zoltán Krauz Ferenc
1845. jún. 26.		Parragh Gábor			
1845. nov. 11.		Csonka Ferenc	Nagy Ferenc	Györfly Endre	Pálffy János Vörösmarty József Förszner József Kutasi Ferenc
1846. máj. 2.	Kis Gábor	Csonka Ferenc	Balogh János	Györfly Endre	Szente János Horváth János Falusi János Vörösmarty József
1846. nov. 11.	Kis Gábor	Csák Gábor	Németh Soma	Györfly Endre	Vály Lajos Horváth János Kovács Benő
1847. ápr. 30.	Horváth János	Kutasi Ferenc	Moharos István	Szabó Dávid	Kis Gábor Nagy Ferenc Pap Gábor

1847. nov. 14.	Horváth János	Kutasi Ferenc ⁵⁸	Bertalan Péter	Tóth József	Csizmadia Sándor Györfi Endre Molnár Sámuel Hollosty János
1848. márc. 6.				Máthé Lajos	
1848. ápr. 13.	Horváth János	Kutasi Ferenc	Bertalan Péter	Máthé Lajos	Szabó Lajos Csizmadia Sándor Györfi Endre Molnár Sámuel
1854. máj. 4.	Nagy Gedeon	Tóth Dániel	Pásztor Károly	az egyik választmá- nyi tag	Peti József Czibor József
1854. jún. 15.			Sárkány Lajos		
1854. júl. 23.	ideigle- nesen Peti József	ideiglene- sen Peti József			
1854. nov. 1.	Peti József	Czibor József	Bátka Károly	Héjas Pál, együttal választmá- nyi tag is	Kerecsényi János Szabó Károly
1855. jún. 8.	Héjas Pál	Czibor József	Sárkány Lajos	Kiss Károly, választmá- nyi tag is	
1855. nov. 2.	Héjas Pál	elnök	Sárkány Lajos	Szabó Kár- oly	
1856. febr. 4.	Zsebők József				
1856. júl.22.	Csekő Gusztáv	elnök	Nagy Dániel	Czibor Mór	Sárkány Lajos

⁵⁸ Kutassy Ferenc szerepel, de ugyanaz a személy, mint fentebb Kutasi.

SUMMARY

ZSOLT KRÁNITZ**„Oh, suffering...” The history of the Charitable Club of Pápa
(1844–1858)**

Due to the effect of enlightenment and liberalism, several democratically principled students' club came into existence during the first half of the 19th century. From among them, it was the Philadelphia Teachers' Club founded after 1831, the Reading Society organized in 1840 and the Creative Society established in 1841 that were presented in detail by historiography. The paper introduces the history of the recently discovered Charitable Club of the college. The students' society — founded by the students of the college on 30 November 1844.— was organized for the nursing and healing of sick members but its constitution had not been submitted for approval either by the management of the college or by state authorities in fear of being banned. (The foundation of societies had been subject to a special permission in Protestant colleges.) The 30–40 member strong society governed by its own commissioned personnel (7 strong committee, chairman, treasurer, notary) and employing a Jewish physician from town could provide for the high-quality healing of its members up until 1858. The history of the society has been supplemented by three sources at the end of the paper.